

pus, ibi etiam est spiritus veritatis, ut Irenæus docet (14), imo Christus Dominus inquit (15): *Ego rogabo patrem & alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in aeternum spiritus veritatis.* Docet quoque idem aperte Paulus ad Ephes. 4. & 1. Corinth. 12. Spiritus autem in corpore non easdem omnibus corporis partibus tribuit functiones, quemadmodum Apostol. ad Rom. 12. & prioris ad Corinth. cap. duodecimo, elegantissime persequitur. Alii namque datur per spiritum sermo sapientiæ, alii prophetia, alii interpretatio sermonum, &c. Nec enim in ecclesia omnes apostoli, nec omnes prophetæ, nec omnes interpretantur, &c. Certum est autem quod sacrarum literarum intelligentia sanctis doctoribus, si quibus maxime, per spiritum data est. Qui ergo spiritum veritatis sanctis omnibus in scripturæ sacræ interpretatione negat, hic sine dubio eundem spiritum ecclesiæ tollit. Quemadmodum qui ab oculis videndi munus aufert, hic reliquas etiam omnes corporis partes obscurat. Nam si oculus non fuerit lucidus (16), totum corpus tenebrosum erit. Atque hæ sunt quintæ conclusionis causæ gravissimæ. Possunt enim esse aliæ leviores. Certe patrum optimorum & sapientissimorum exemplum non omnino leve est: qui quamquam erant acerrimo ingenio, scripturæ tamen sanctæ interpretationes ita illi referunt, ut a maioribus didicisse, non ut ex se reperisse videantur. Ad quam legem nos non docti, sed facti: non instituti, sed imbuti esse debemus. Ac de quinta conclusione dictum est satis.

¶ Concl. Sexta conclusio. *Sancti simul omnes in fidei dogmate errare non possunt.* Hanc primum ostendit D. Augustinus, libr. adversus Iulianum 1. cap. 2. Cum enim Iulianum vellet sanctorum testimoniis in dogmate fidei, de quo erat controversia, revincere, *Non omnium, inquit, de hac re sententias commemorabo, sed ponam pauca paucorum, quibus tamen nostri contradictores cogantur erubescere & credere, si ullus in eis vel Dei timor, vel hominum pudor tantum malum pervicacia superaverit.*

Et

(14) Lib. 3. (15) Ioann. 14. (16) Luc. 11.

Et posterius, *Alia sunt, ait, in quibus inter se etiam doctissimi atque optimi regula catholica defensores salva fidei compage non consonant, & alius alio de una re melius aliquid dicit, & verius.* Hoc autem unde nunc agimus, ad ipsa fidei pertinet fundamenta. Et libro secundo adversus eundem ita loquitur. Hoc probavimus catholicorum auctoritate sanctorum, ac per hoc non est consequens, ut falsum sit. Tales quippe ac tanti viri secundum catholicam fidem hoc verum esse confirmant, ut vestra fragilis & argutula novitas sola auctoritate conteratur illorum. Præterquamquod ea dicunt, ut se per eos loqui veritas ipsa testetur. Sed nunc auctoritate primitus eorum vestra est contumacia comprimenda, ut dum tales homines Dei in fide catholica errare potuisse non creditis, ausus precipites refranetis. Et paulo inferius, *Ego te, inquit, ante istos iudices constituo, quos non amicos meos, & inimicos tuos in hac nostra disceptatione constitui cognitores, nec quorum sententia de hoc, quod inter nos disputatur, incerta sunt, inani cogitatione consinxi: sed sanctos, & in sancta ecclesia illustres antistites Dei, non Platonis, & Aristotelis, & Zenonis, (quamquam & in his nonnulli ex eis docti fuerunt) verum omnes sacris literis eruditos nominatim sicut oportebat expressi, ut in eis timeas non ipsos, sed illum qui sibi eos utilia vasa formavit.* Qui tunc de ista causa iudicaverunt, cum ab odio, amicitia, inimicitia, ira vacui erant. Quod invenerunt in ecclesia tenuerunt. Et posterius, *Utsque adeo, ait, permiscuit imis summa longus dies, ut videant Pelagius, Celestius, Iulianus, & ceteri sint Hilarius, Gregorius, Ambrosius, Cyprianus? Sed qualiscunque homo sis, tamen quia homo es, videre mihi videor veretundiam tuam (si tamen non in te spes est omnis emortua sanitatis) & quodammodo audio vocem tuam qua respondes. Absit, ut audeam cecos istos viros vel cogitare vel dicere.* Et in fine libri tandem, qui sanctos reiicit, eos universam Christi ecclesiam reiicere testatur. Et Vincentius Lirinensis, *Necesse est, inquit, omnibus catholicis, qui sese ecclesia legitimos filios probare student, ut sanctorum patrum fidei inhereant, adglutinentur, immoriantur, prophanas vero novitates detestentur, horrescant, persequantur.* Concilio enim Ephesino divinitus placuit, nihil aliud posteris credendum decernere, nisi quod sacrata sibi consentiens sanctorum patrum tenuisset antiquitas. Hactenus ille. Nec Ephesina solum synodus ita sensit, sed Con-

stan-

stantinopolitana sexta, actione 12. in hæc verba. *Et dixit sancta synodus. Omnino necesse est non solum secundum sensum, sequi sanctorum patrum dogmata, sed eisdem vocibus uti cum illis, nihilque penitus innovari.* Et iterum, *Sanctorum patrum dogmata tanquam legem sancta Dei suscipiunt ecclesia.* Nec obstat, has sententias Sergii esse, non synodi. Tum, quoniam si hereticus ipse Sergius publica ecclesiæ consensione victus hanc nostram conclusionem negare non potuit, certe inimici nostri sunt iudices. Tum, quoniam synodus actione 17. & 18. sanctos ipsos patres tanquam regulam sequitur, & synodus Lateran. sub Mart. 5. can. 12. & 13. quæ, omnes consonantes ecclesiæ patres respuunt, ea catholica & Apostolica ecclesia respuere dicit, & quæ credunt, credere. Id quod non modo Aug. Vincent. conciliorumque gravissimis testimoniis, verum etiam invictissimis rationibus confirmari potest. Nam si sancti in aliquo fidei dogmate falsi sunt: & populi, qui eos sequebantur, falsi fuissent. Constat enim populum Christianum ante nos fidei sanctorum doctorum acquievisse. Neque enim aliter fidem in Iesum habere poterat, nisi haberet etiam in sanctos eius, *Gratias ago Deo meo*, ait Paulus ad Philemonem, *audiens fidem quam habes in Domino Iesu & in omnes sanctos eius.* In quæ verba Hieronymus, *quicumque*, inquit, *Deo credidit, aliter eius fidem recipere nequit, nisi credat & in sanctos eius.* Non est enim in Deum perfecta fides, quæ in ministros eius infidelitate teneatur.

Præterea cum quædam ad fidem pertineant, quod etiam sæpe dictum est, dicendum est tamen sæpius, quæ plebs penitus ignorat, si sancti omnes in fide rerum huiusmodi decepti fuisset, ecclesia certe fuisset decepta. Adhæc, sanctorum omnium fide repulsa, magna ex parte Christi, & apostolorum traditiones repellentur. Non enim aliunde apertius, quam ex sanctorum veterum testimoniis plerasque Apostolicas traditiones agnovimus. Vnde in septima synodo generali, actione prima. Anathematismus septimus Basilii pœnitentis sic habet. *Qui doctrinas sanctorum patrum, & traditionem catholica ecclesia contemnunt: quique causantur, & voces Arii, Nestoris, Eutyckis & Dioscori iactant dicentes, quod nisi satis ex veteri & novo testamento instructi essemus, sanctorum patrum & catholica ecclesia traditiones sequeremur, execratio.* Hæc igitur duo ita sunt connexa

at-

atque coniuncta, ut divelli ac dissociari non possint, doctrina sanctorum patrum, & ecclesiæ traditio. Quisquis unum istorum tentarit labefactare, alterius quoque fidem concutiat necesse est. Atque eiusdem synodi actione 6. tomo quinto Epiphanius pro synodo sic ait, *Quod si is qui hanc expositionem contra venerandas imagines edidit, asserit, se a sanctis patribus, qui circa ea tempora floruerunt, non fuisse receptum: quomodo ea, quæ sancti patres non probaverunt, nos qui indigni sumus ut discipuli eorum nominemur, recipimus?* Neque synodus hæc modo, verum reliqua concilia omnia, omnes pontifices ac sancti doctores hac via & ratione universas hæreses refutarunt. Non enim commode aliter poterant, nisi & in scripturis ipsis canonicis & in reliquis fidei decretis maiorem sententiam, ut acceperant tenuissent. Qua de re, libet prorsus verba Vincentii Lirinensis adscribere, *Sacra*, inquit, *vetustatis auctoritate prophana novitatis conteremus audaciam.* Neque hoc sane novum, siquidem mos iste semper in ecclesia viguit, ut quo quisque floreret religiosior, eo promptius novellis adventionibus contraheret. Exemplis talibus plena sunt omnia. Sed ne longum fiat, summatim nonnulla ac breviter perstringemus: ut omnes luce clarius videant, beatorum apostolorum beata successio quæ via semper ingressa novas doctrinas refutarit. Intelligebant enim viri sancti atque prudentes, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, quæ fide a patribus suscepta forent, eadem filiis consignarentur. Idque esse proprium christiana modestiæ ac gravitatis, non sua posteris tradere, sed a maioribus accepta servare. Ducatum quippe præbet nobis religio, non nos religioni. Nec maiorem sensa quæ volumus trahemus, sed potius quæ illa trahunt retrahuntque sequemur. Hactenus ille. Vnum vero idemque præcipuum eius rei quam dixerat, exemplum affert ex Ephesino concilio, ubi cum de faciendis fidei regulis contra Nestorium disceptaretur, decretum est, ut sanctorum patrum in medium sententiæ proferrentur. Quod cum ita factum esset, Nestorius tanquam catholicæ vetustati contrarius damnatus est, Cyrillus vero tanquam sacrosanctæ antiquitati consentaneus est probatus. Sed, ut ipse idem dixerat, exemplis talibus plena sunt omnia. Sic enim Hieronymus Elvidii dogma revocavit. Sic Basilius ad Amphilochem Spiritus Sancti divinitatem asseruit. Sic August. Donatist. & Pelagianos refellit.

Sic

Sic (17) Paulus Samofatenus a celebri quodam scriptore superatus est. Sic Theodoritus Alexandrini concilii definitiones comprobavit (18). Sic Leo Papa apud Leonem imperatorem Eutychem, huiusque sectatores confudit, astruxitque a sanctis doctoribus consentientibus nullos nisi impios & hæreticos discrepare. Sic Agatho Papa (19) ecclesiasticum dogma de duplici Christi voluntate & operatione firmavit, nempe sanctorum scriptorum consentientibus testimoniis. Quibus ea solum ratione hæretici respondere se posse existimarunt, si libros depravassent, & alia ex eisdem sanctis testimonia vel mutila vel etiam conficta in confirmationem erroris adduxissent. Neque enim negare sanctorum auctoritatem integrum vel hæreticis videbatur. Quorsum autem post vetera exempla nunc novitia proferamus? ex Bernardo epistola 77. ad Hugonem, ex Innocent. *De presbytero non bapt. cap. Apostolicam*, ex concilio Florentino, ex multis quoque aliis, quos ne longum sit, missos in præsentia faciemus. Satis enim nobis, si modo in philosophia christiana aliquid profecimus, positis exemplis rationibusque & testimoniis persuasum esse debet, sanctorum omnium communem sensum certam fidem facere catholicorum dogmatum, ac proinde ex omnium auctoritate certa argumenta depromi theologicis conclusionibus confirmandis. Id quod sexto hoc deinceps loco erat nobis constituendum. Constituimus autem longa oratione id quidem, quomodo enim rem tantam verbis paucioribus explicaremus? sed adeo præclare tamen, ut tenebræ, quas adversarii veritatis offundere suis argumentationibus conati sunt, iam superioris disputationis luce fugatæ esse videantur. Certe primum, secundum, & tertium argumentum post ea, quæ dicta sunt, nulla responsione egent. Sed ne ratio illa quidem deinceps apposita. Eadem enim non magis contra veteres sanctos, quam contra patres conciliorum omnes, atque adeo contra totam ecclesiam valet. Ita nos antea duobus illam locis refutavimus. Osiandri ergo & Caietani scrupuli modo restant, qui si fuerint exem-

(17) *Euseb. 5. lib. eccles. hist. cap. 28.* (18) *Lib. 6. hist. trip. cap. 20.* (19) *6. syn. act. 4.*

ti, nihil profecto erit amplius, quod sexto loco explicanda desideretur.

Caput quartum.

CVM igitur contendit Osiander, expositores usque ab apostolis universos in prophetiæ illius intelligentia errasse, primum nihil nobis contrarium affert. Nam, ut Vincentius Lirinensis recte dixit, *antiqua sanctorum patrum consensio non in omnibus divina legis quasiuuculis, sed solum in fidei regula nobis certo est sequenda, atque in his præcipue questionibus, quibus catholici dogmatis fundamenta nituntur.* Quod etiam capite superiore paulo latius explanavimus. Porro autem Osee prophetia an in sensu literali, an in allegorico ad Christum referenda sit, ad fidei quæstionem non pertinet. Ita quamvis sancti in hoc falsi fuissent, non in re gravi, sed quæ parvi momenti in ecclesia est, fuissent falsi. Deinde, falsum est omnes auctores usque ab apostolis locum illum in sensu solum allegorico ad Christum retulisse. Referunt quidem omnes ad populum Israel, & ad Christum quoque referunt, sed non omnes asserunt per allegoriam id fieri. Quin nonnulli affirmant, eundem scripturæ locum plures habere interdum sensus literales. Postremo si dicamus sensum esse allegoricum, nullus est error. Nam obiectioni Osiandri Hieronymus in comm. super Oseam docte respondet. Vana igitur ista ratio apud eos valet, qui ipsi decipi, fallique volunt. Graviore, constantioresque admonendi sunt, ut animadvertant, ne callida altera ratione capiantur. Aperte enim sophisticantem nemo non videt, nisi qui admodum est indoctus: callidus ille & occultus sophista, ne veritatis specie fallat, studiose cavendum est. Nec enim facile agnoscitur. Nec vero existimari velim Caietanum aut in sophistis esse censendum, aut astute, vafre, malicioseve quempiam fallere voluisse. Sed vir ingeniosus, & doctus non fallebatur nisi specie quadam obscure rationis. Quocirca quoniam vim habet maiorem, quam ceteri ad decipiendum, maiori cura & diligentia hic sane cavendus est.

Argumentatur itaque Caietanus: non alligavit Deus expositionem scripturæ sacræ priscorum doctorum sensibus,